

Abstrakt

Sociálně spravedlivá společnost, jak je chápána v této práci, se musí vypořádat s řadou výzev. Musí reagovat na nespravedlnosti vznikající v nerovném zapojení do ekonomického systému, z kulturních (diskurzivních) praktik a nedokonalostí systému demokratické participace. Zároveň musí zohlednit prostorové dimenze sociálních procesů a rozmanitost geografických kontextů. Práce vychází z tradic kritické sociální vědy a vedle odborného přínosu usiluje také o společenskou relevanci a upozornění na dosud opomíjené sociální problémy a nespravedlnosti.

Transformační procesy v Česku po roce 1989 přinesly také problémy příjmové diferenciaci a diskriminaci některých skupin obyvatel. V oblasti bydlení vedly tyto procesy k vytváření rezidenční segregace a sociálně vyloučených lokalit. Přesun řady kompetencí v bytové politice na úroveň obcí zároveň vytvořil příležitost pro odstraňování vznikajících problémů s ohledem na místní podmínky.

Podpora výstavby obecního nájemního bydlení pro příjmově vymezené osoby obyvatel, kterou poskytoval Státní fond rozvoje bydlení, mohla tomuto úsilí napomoci. Práce pomocí kvantitativních a kvalitativních metod zjišťuje, (i) kde nová výstavba obecního bydlení probíhala, (ii) jakými motivacemi obcí byla vedena a (iii) k jakým důsledkům vedla, a to zejména z hlediska sociální a prostorové spravedlnosti a rezidenční segregace.

Nová nabídka veřejného bydlení vznikala především v menších obcích a v periferních regionech. Velká města a obce v jejich zázemí nové obecní bydlení téměř nestavěly. Výstavba nového obecního bydlení byla často motivována snahou přispět k rozvoji obce, zvýšit nebo udržet počet obyvatel nebo regenerovat nevyužívané objekty v obcích. Pouze část výstavby byla motivována sociální spravedlností - snahou poskytovat bydlení těm domácnostem, které si je bez pomoci nemohou zajistit. Kritéria přidělování obecních bytů často staví do horší pozice obyvatele jiných obcí, dlouhodobě nezaměstnané nebo zadlužené domácnosti, což vede ke strukturální diskriminaci sociálně slabých.

Program nové výstavby obecního bydlení na jednu stranu poskytl kvalitnější bydlení řadě obyvatel periferních regionů a malých obcí, na druhou stranu opomenul potřeby obyvatel sociálně vyloučených lokalit nebo větších měst. Současné institucionální nastavení bytové politiky, založené na odpovědnosti a iniciativě obcí, která je podpořena některými státními programy, v sobě neobsahuje mechanismy pro případy, kdy obce problémy spojené se spravedlivým přístupem k bydlení neřeší, nebo je dokonce vytvářejí.